

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ

Οί και επί σμικρόν εις τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως και δὴ τῆς δημοτικῆς ἀσχληθέντες ἔχουν πεισθῆ ὅτι ἐν τῶν κυριωτέρων αὐτῆς ἐλαττωμάτων, ὅπερ σπουδαίως παρακωλύει τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου, ὑπὸ τε ἐπιστημονικὴν και μεθοδικὴν ἐποψιν, εἶνε τὸ ὅτι οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι δὲν ἔχουν ἀποκτήσει τὴν ἕξιν τοῦ ἀναγινώσκειν και μελετᾶν. Δυστυχῶς ὅ,τι παρατηρεῖται εἰς πάντας τοὺς κλάδους, τοὺς τε ἐπιστημονικοὺς και τοὺς τεχνικοὺς, τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται και εἰς τὸν διδασκαλικόν. Τὸ πτυχίον, δηλ. τὸ ἀπολυτήριον, τὸ δίπλωμα, τὸ πιστοποιητικὸν τέλος τὸ παρασχόν τὴν ἄδειαν τῆς ἀσκήσεως ἐνός ἐπιστημονικοῦ ἢ τεχνικοῦ ἐπαγγέλματος δὲν κρίνεται κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ὅτι δηλ. τοῦτο πιστοποιεῖ ὅτι ὁ κεκτημένος αὐτὸ ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ἐξακολουθήσῃ δι' ἰδίας μελέτης τὴν ἐπιστημονικὴν ἢ τεχνικὴν μόρφωσίν του, ἀλλὰ νυμίζεται συνηθῶς ὡς πιστοποιητικὸν διαλαλοῦν ὅτι ὁ φέρων αὐτὸ ἐκτήσατο πᾶσαν γενικὴν και εἰδικὴν μόρφωσιν ἀναγκαίαν εἰς τὸν βίον και εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ εἰκείου ἔργου. Τὸ δίπλωμα δηλ. ὅπερ δέον νὰ θεωρητῆ ὡς ἡ κλεις ἢ ἀνοίγουσα τὰς πύλας εἰς τὸν ἐπιστήμονα, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὰς πολυδαίδαλους τῆς ἐπιστήμης ὁδοὺς, νυμίζεται παρ' ἡμῖν τούναντίον ὡς ἡ κατακλείς πάσης παιδεύσεως.

Δι' ὅ, ὡς συνηθῶς ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ πολλῶν λατρῶν ἢ δικηγόρων δὲν βλέπει τις ἐπὶ τῆς τραπέζης ἢ τὰ κατὰ κόρον μεταχειρισμένα στοιχειώδη ἐπιστημονικὰ βιβλία, δι' ὧν ἐγένετο ἢ θῆρα τοῦ διπλώματος, οὕτω και εἰς τὸ σπουδαστήριον πολλῶν διδασκάλων δὲν ἀνευρίσκει τις ἢ μόνον στοιχειώδη τινὰ Παιδαγωγικὴν και ἄλλα εὐτελῆ τῆς ἐγκυκλίου ἐν τῷ διδασκαλείῳ παιδεύσεως βιβλία, εἰάν, ἐννοεῖται, και ἡ παιδεύσις αὐτῆ δὲν συνετελέσθη, ὡς πολλάκις γίνεται, διὰ δανεικῶν βιβλίων.

Χωρὶς νὰ εἰσδύσω εἰς τὸ αἷτιον τῆς ἀμελετησίας ταύτης τῶν διδασκάλων, ἀνάγκη νὰ τονισθῆ ὅτι ὁ διδάσκαλος ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀναγινώσκη, νὰ ἀναγινώσκη βιβλία φωτίζοντα, καθοδηγούντα και ἐνθαρρύνοντα αὐτόν.

Ὅταν τὸ πρῶτον ὁ διδάσκαλος εἰσέρχεται εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐγκύπτει εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἔργου του μετὰ τὸν συνηθῆ τοῦ ἀρχαρίου ἐνθουσιασμόν και δικαιολογεῖται ὅτι ἐκλείπει εἰς αὐτόν ὁ χρόνος τῆς ἀναγνώσεως ἐκ τοῦ πολυμό-

χθου ἔργου του. Μετὰ τινὰ ἔτη, γινόμενος ἐμπειρότερος, κρίνει περιττόν τι τὴν προπαρασκευὴν εἰς τὸ ἔργον του, ἀφ' οὗ πρόκειται νὰ διδάξῃ μικρὰ παιδιὰ ὀλίγην ἀνάγνωσιν, ὀλίγην ἀριθμητικὴν και ὀλίγην ἱστορίαν.

Και ὅμως εἶνε ἀνάγκη ὁ διδάσκαλος νὰ ἀναγινώσκη οὐ μόνον βιβλία χρῆσιμα εἰς τὴν ἐντελεστέραν αὐτοῦ πρὸς τὴν διδασκαλίαν παρασκευὴν, ἀλλὰ και ἄλλα συντείνοντα εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδικωτέραν αὐτοῦ μόρφωσιν. Ἡ ἀνάγνωσις βιβλίων γενικῶν χρησιμεύει πρὸς ἀποταμίευσιν γνώσεων και γνωμῶν ποικίλων, συντελεῖ εἰς τὸν πλουτισμόν τῆς φαντασίας και εὐρύνει τὴν σκέψιν διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν πρὸς τὰς ἄλλοτρίας.

Ἡ ἀποκλειστικὴ προπαρασκευὴ μόνον τοῦ μαθήματος τῆς ἡμέρας περιορίζει τὸν ὀρίζοντα τῆς ἡμετέρας σκέψεως, ὥστε πολλάκις περιερχόμεθα εἰς ἀμηχανίαν και ἐκ τῆς ἀπλουστάτης ἐρωτήσεως τοῦ μαθητοῦ. Ἡ ἀνάγνωσις βιβλίων ὕλης γενικῆς μᾶς ἀπαλλάττει ἀπὸ τῆς ἀμηχανίας ταύτης, παρέχουσα εἰς ἡμᾶς γενικωτέραν μόρφωσιν. Ἀλλὰ και τὴν διδασκαλίαν καθιστᾷ ζωηρότεραν και μαλλον ἐνδιαφέρουσαν και εἰς ἡμᾶς και εἰς τοὺς μαθητὰς. Εἶνε γενικῶς παρατηρητέον ὅτι τὸ ἀνιαιρότερον ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου εἶνε ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν πραγμάτων. Διὰ τοὺς ἀναγνώστας λοιπὸν περιστέλλεται και ἡ μονοτονία αὐτῆ. Διότι ὁ μελετῶν διδάσκαλος, ἀντλῶν ἐκ τῆς ξένης πείρας, θὰ δύναται εἰς τὸ ἐπαναλαμβανόμενον νὰ προσθέτῃ τι εἴτε ὡς πρὸς τὴν ὕλην εἴτε ὡς πρὸς τὴν μέθοδον, και νὰ παρακολουθῆ μετὰ καινοῦ ἐνδιαφέροντος τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐπενέγκῃ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς ἢ νέα διευθύνσις, ἢν ἔδωκεν εἰς τὴν διδασκαλίαν και τῶν στοιχειωδιστάτων πραγμάτων. Ἐντεῦθεν τὸ ἐνδιαφέρον των αὐξάνεται, ἡ μονοτονία ἐλαττοῦται και ἡ ἀνία, τὸ φθαρτικώτερον τῆς διδασκαλίας νόσημα, ἐκλείπει. Ἄς μὴ εἴπη μῆδεὶς διδάσκαλος· «ἠξέυρω ἀρκετὰ διὰ νὰ διδάξω μαθητὰς δημοτικοῦ σχολείου». Οὐδέποτε ὁ διδάσκαλος εἶνε ὑπεράνω τοῦ ἐπαγγέλματός του· τὸ ἐπάγγελμά του πάντοτε θὰ εἶνε ὑπεράνω αὐτοῦ. Ὁ διδάσκαλος ὁ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἔμαθε καταδικάζει τὸ πνευμά του εἰς ἀδράνειαν και εἰς ἀτροφίαν· πνεῦμα δὲ ἀτροφικὸν και ἀδρανὲς εἶνε ἡκιστα κατάλληλον εἰς μόρφωσιν ψυχῶν και ἀνάπτυξιν διανοιῶν. Και τὰ ἀπλοῦστα μαθήματα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀπαιτοῦν, διὰ νὰ γίνωνται τέλεια, πνεῦμα εὐτονον και ζωηρόν, πνεῦμα ἀή-

συχον και ζητητικόν νέων μέσων, νέων ιδεών, νέων παραδειγμάτων.

Διότι δὲν εἶνε πάντοτε εὐκόλον νὰ ἀνευρίσκωμεν τὴν κλειδα τὴν ἀνοίγουσαν τὴν πύλην τοῦ παιδικοῦ πνεύματος καὶ νὰ ἐξεγείρωμεν τὴν περιέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἀγάπην ἐπὶ πρὸς τὴν γῶσιν τοῦ ἀληθοῦς. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ ἐπικαλώμεθα τὴν ἀρωγὴν τῶν νομοθετησάντων, τῶν εὐφρανοτέρων ἡμῶν καὶ τῶν γνωρισάντων βαθύτερον ἡμῶν τὴν παιδικὴν ψυχὴν. Διότι, διὰ νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἀναπτύξωμεν τὸ παιδικὸν πνεῦμα, ἀνάγκη νὰ διατηρῶμεν ἀμείωτον τὴν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς τὴν διδασκαλίαν· τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνεται, ἐὰν ἀνανεώσωμεν ἐκάστοτε τὰ πνευματικὰ μας ἐφόδια· διότι ἄλλως ἢ ἀνὰ ἐκ τῆς ἐπὶ ἐτη ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν πραγμάτων θὰ εἶνε ἐξόχως ἐπαχθής.

Ἀνάγκη λοιπὸν ὁ διδάσκαλος νὰ ἀναγινώσκει, ἵνα ἐκπληροῖ εὐστοχώτερον τὸν προορισμὸν του, δηλ. τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν τοῦ παιδὸς δυνάμεις, ἀντλῶν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐπικυρίαν, ἐνίσχυσιν, παρηγορίαν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐκπαίδευσις δὲν ἔχει μόνον προορισμὸν τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ διάπλασιν, ἐπειδὴ δηλ. ὁ διδάσκαλος δὲν θὰ καλλιεργῆσῃ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ παιδός, ἀλλὰ θὰ μορφώσῃ καὶ τὴν συνείδησίν του, ἐξεγείρων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ἀγαθόν, τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ καθήκον καὶ τὴν αὐταπάρησιν, ἵνα κατορθῶ νὰ ἐμπνέῃ τὰ συναίσθηματά ταῦτα, ἀνάγκη νὰ ἔχη πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὸ ἔργον του καὶ πολὺν ἐνθουσιασμὸν. Διότι πολλάκις οἱ διδάσκοντες βλέπουν ὅτι, εἰ καὶ ἐδίδοσαν μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐπαινετῆς ἀφοσιώσεως, τὰ ἀποτελέσματα τῆς τῶν αὐτῶν διδασκαλίας τῶν δὲν εἶνε καταφανῆ. Οἱ μαθηταὶ δὲν ἤντησαν ἠθικὰ ἐκ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας διδάγματα. Γίνονται φθονεροί, ἐγωισταί, ἀλαζόνες. Τί λοιπὸν κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας πρέπει νὰ κόμην ὁ διδάσκαλος; Νὰ καταλείπῃ ἑαυτὸν ἔρμαιον τοῦ καμάτου καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως, ἢ ὅποια πρόσβαλλει συνήθως τὴν εἰσεχθῆ κεφαλὴν τῆς; Νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἀπέλειπον καὶ οὐδὲν δύναται πλέον νὰ κατορθώσῃ; Νὰ ἴδῃ τέλος μάρτη ἀπολλύμενον τόσοσὺν κόπον καὶ συναπολλύμενα καὶ τὰ ἤθη τῶν μαθητῶν του; Οὐχί. Ἐνταῦθα ἀκριβῶς καταφαίνεται τῆς ἀναγνώσεως ἡ δύναμις. Ὁ διδάσκαλος δέον νὰ ἐντείνῃ τὰς δυνάμεις του ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀπογοητεύσεως ταύτης. Ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ ἐπικυρίαν παρ' ἄλλων ἰσχυροτέρων του· ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ βιβλία ὡς εἰς πηγὴν πνευματικὴν, ὅπου ἀπεταμειβήσαν παρ' ἐξόχων ἀνδρῶν αἱ σκέψεις των, τὰ αἰσθήματά των, αἱ δυνάμεις των. Ἐὰν ἔχωμεν τὴν ἐξιν νὰ ἀναστρεφώμεθα μετὰ

τῶν πνευμάτων τούτων, θὰ ἔχωμεν τὴν ἰκανότητα ἀναλόγως τῆς περιστάσεως, νὰ γνωρίζωμεν τίνα πρέπει νὰ συμβουλευθῶμεν ἀποτελεσματικῶς. Ἐὰν π. χ. εὐρισκώμεθα ἐν στιγμαῖς λιποψυχίας, ὡς ἐρωτήσωμεν τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Ἐπικτήτῳ ποῖον ἦτο τὸ μυστικόν των, δι' οὗ διετήρησαν τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν. Καὶ θὰ μάθωμεν παρὰ μὲν τοῦ Σωκράτους ὅτι δὲν εἶνε εἰς ἡμᾶς ἐπιτετραμμένη ἡ χρῆσις παντὸς μέσου πρὸς ἀποφυγὴν δυσχερῶν ἐπακολουθημάτων, ὡς καὶ ἐκεῖνος δὲν κατεδέχθη νὰ καταφύγῃ εἰς πᾶν μέσον ἀπολογίας πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ θανάτου· παρὰ δὲ τοῦ Ἐπικτήτου ὅτι οφείλομεν πράττοντες τι, νὰ πράττωμεν αὐτὸ ἐν τῷ φαιερῷ· διότι, ἐὰν μὲν εἶνε ἀγαθόν, οφείλομεν νὰ πράξωμεν αὐτὸ καὶ ἂν ὁ ὄχλος μᾶς παρεξηγήσῃ, καὶ ἐὰν ὁ ὄχλος δυσχερῆσθῇ· ἐὰν δὲ εἶνε κακόν, οφείλομεν κατ' ἀρχὴν νὰ μὴ πράξωμεν τοῦτο οὔτε ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἐὰν αἰσθάνησθε ὑμᾶς αὐτοὺς ἀπογοητευμένους διότι οἱ μὲν φαίνονται μὴ φέροντες τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα, ἀνάγνωτε τὸν Μάρκον Αὐρηλίον, ἐνθα θὰ ἀπαντήσῃτε τὸς ἐξῆς σκέψεις· «Πρέπει νὰ ὁμοιάζωμεν πρὸς τὴν ἄμπελον, ἢ ὅποια μᾶς χορηγῇ τὸν καρπὸν τῆς, χωρὶς νὰ ἔχη οὐδεμίαν ἀξίωσιν. Καθὼς λοιπὸν ἡ ἄμπελος παρασκευάζεται ἵνα τὸ ἐπόμενον ἔτος παραγάγῃ ἄλλας σταφυλάς, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, περατώσας ἀγαθὴν τινα πρᾶξιν, πρέπει νὰ ἐπιχειρῇ ἄλλην». Καὶ ὅταν εἴσθε τεθλιμμένοι ἐνεκα ἀχαριστίας καὶ τείνετε εἰς τὸ νὰ παύσητε νὰ ἀγαπάτε, ἀνοίξατε ἄλλο βιβλίον, καὶ μάλιστα τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ εὕρητε ἐκφράσεις ὠραιοτάτας, δι' ὧν προτροπώμεθα εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν». Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀνάγνωσις ἐξεγείρει τὸ πνεῦμα, μᾶς διδάσκει, μᾶς ἀνυψεῖ καὶ μᾶς ἐνισχύει, οφείλομεν νὰ μὴ ὀμειώμεν ταύτης, ἐὰν θελωμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἀποστολὴν ἡμῶν ὡς διδασκάλων ἀρετίως.

Ἄλλὰ πῶς βιβλία πρέπει νὰ ἀναγινώσκουν οἱ διδάσκαλοι; Ἐγνωρίσωμεν πολλοὺς διδασκάλους, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦντες εἰς ἀπόκλιτρα χωρία, καίπερ φλεγόμενοι ἐκ τῆς δίψης τῆς ἀναγνώσεως καλῶν βιβλίων, ὅμως καταναλισκόντων τὸν χρόνον αὐτῶν τὸν πολυτίμον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν παντὸς προστυχόντος αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ εἶνε ἄσκοπον, ἐὰν διαγράψωμεν ἐνταῦθα κύκλους τινὰς βιβλίων, ἐκ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐκλέγῃ.

Καὶ πρωτίστως συνιστῶμεν φιλοσοφικά τινὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὅποια καὶ αὐτοὶ οἱ μὴ πολὺ ἐντριβεῖς περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διδάσκαλοι ἀνάγκη νὰ κατανοήσωσιν. Ὁ ἀναγινώσκων καὶ κατανοῶν τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦλάχιστον τὸν δραματικώτατον

αὐτοῦ ἐπίλογον, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀντλήσῃ μὲν τι πίστεως ἐπὶ τὴν ἀθανασίαν καὶ καρτερίαν καὶ μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν θάνατον. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς σελίδες τῆς Ἀπολογίας τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου θὰ ἐνσταλάξουν εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ ἀναγινώσκοντος δυνάμιν ἠθικὴν ὑπερτάτην· αἰζηρόταται σελίδες τοῦ Κρίτωνος θὰ καταστήσῃ τὸν ἀναγινώσκοντα φιλονομώτερον καὶ εὐπειθέστερον πολίτην. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος θὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀναγινώσκοντα ἀπὸ τῆς ψευδοῦς καὶ ἀλαζονικῆς σοφίας καὶ θὰ διδάξῃ αὐτὸν πρακτικώτατα τοῦ βίου διδάγματα. Εἶνε ἀδύνατον ἐπίσης νὰ μὴ ἐντυπωθῇ βαθῶς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγινώσκοντος τὰς ἠθικὰς πραγματείας τοῦ Πλουτάρχου (περὶ διαβολῆς, περὶ ἀεργησίας, περὶ τοῦ ἀκούειν, περὶ πολυπραγμοσύνης, περὶ φιλαδελφίας, περὶ φλυαρίας κλπ.), ἀποστροφή τις πρὸς τὰς στηλιτευόμενας ἐν αὐταῖς κακίας. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ἐπικτήτου καὶ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ μὲν δὲν θὰ πείσῃ νὰ ἀκολουθήσῃ κατὰ γράμμα τὸν βίον καὶ τοὺς τρόπους τῶν στωικῶν, ἀλλ' ὅμως θὰ ὀπλίσῃ τὴν ψυχὴν μὲ γενναϊότητά τινα καὶ ἀδιαφορίαν πρὸς τὰς περιπετείας τοῦ βίου.

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ κύκλου τῆς ἀρχαιότητος ἀνάγκη ὁ διδάσκαλος νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου· διότι ἐκεῖθεν οὐ μόνον ἀπείρους γνώσεις χρησίμους πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας θὰ ἀντλήσῃ, ἀλλὰ καὶ φρονημάτων γενναίων θὰ ἐμφορηθῇ, βλέπων παρελαύνοντας πρὸ ἐκυτοῦ χαρκτηῖρας ἐξόχους· πλαισιουμένους ὑπὸ τῆς γραφίδος τοῦ Χαϊρωνεῶς φιλοσόφου.

Θὰ συνίστων καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τραγωδιῶν τινῶν τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν. Ἄλλ' εἶνε ἰκανοὶ οἱ διδάσκαλοι μᾶς ἄνευ πολλοῦ κόπου νὰ ἐνοήσωσιν τὸν Αἴαντα καὶ τὴν Ἀντιγόνην, τὸν Φιλοκτήτην, τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι κλπ.; Δυστυχῶς ὁ ἀνεπικρὴς κατ' ἄρτιον περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐμβαπτισθῶσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον κέλλος τῆς ποιήσεως διὰ τῆς ἀνιγνώσεως τῶν παλαιῶν ἔργων ἐν πρωτοτύπῳ. Ἄλλ' ὡς μὴ διστῶσιν νὰ ἀναγνώσῃν μεταφράσεις τῶν ἔργων τούτων. Ἀναμνησθήτερον εἶνε ὅτι ἡ μεταφράσις οὔτε τὰς ἐνοίας πιστῶς· πάντοτε ἀποδίδει, οὔτε τὸ κάλλος ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητι αὐτοῦ ἀντανακλᾷ. Ἄλλ' εἴ-ε πρωτιώτερον νὰ λάβουν οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι καὶ ἀμυδρὰ, ἔστω γνώμην τῶν ἐνοίων τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ νὰ φωτισθῶσιν καὶ μὲ τὴν ὀχροτέραν ἀκτίνα τῶν πνευματικῶν ἐκείνων ἡλίων ἢ νὰ μείνουν παντάπασι ἀγνωστοὶ τούτων. Εὐτύχημα δ' εἶνε ὅτι τραγωδιῶν τινῶν ὑπάρχουν καλὰ μεταφράσεις, ὡς τῶν δύο Οιδιπιδῶν, τῆς Ἀντιγόνης κλπ.

Ἦνα συμπληρωθῇ ὁ κύκλος τῶν ἀναγνώστων συγγραφέων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰρησθῶ ὅτι ἡ ἀνάγνωσις λόγων τινῶν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, πολλαχῶς ὠφέλιμος θὰ εἶνε εἰς τοὺς διδασκάλους.

Ἄλλὰ καὶ τῆς ξένης φιλολογίας τὰ κλασικὰ ἔργα δὲν πρέπει νὰ εἶνε πάντως ἄγνωστα εἰς τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους. Καὶ καὶ μὲν πρόσκομμα μέγα παρουσιάζεται ἡ ἄγνοια ξένων γλωσσῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑπερπερῶται διὰ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων μεταφράσεων αἱ ὁποῖαι κυκλοφοροῦν. Καὶ τοῦ Σαϊκσπέρου π.χ. πολλὰ ὄρμηκα εἶνε μεταφρασμένα καὶ τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ρακίνα καὶ τοῦ Βολταίρου. Καὶ τοῦ Φενελὼν τὸ μεγαλοπρεπὲς ἔπος ὡσαύτως εἶνε μεταφρασμένον καὶ ἄλλα.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραμελήσῃ οἱ διδάσκαλοι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἔργων τῆς νεωτέρας μας φιλολογίας. Οἱ ἐθνικοὶ ποιηταί, ὁ Σλωμοῦς, ὁ Ζηλοκόστας, ὁ Βλαωρίτης, τὰ ἐθνικὰ ἔμματα, τὰ διάφορα ἱστορικὰ ἔργα ἀνάγκη νὰ ἀναγινώσκωνται ὑπ' αὐτῶν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κυριώτερα περιοδικὰ καὶ αἱ ἐφημερίδες δὲν πρέπει νὰ διαφεύγουν τὴν προσοχὴν τοῦ διδασκάλου, διότι ἐν αὐτοῖς κατοπτρίζεται ἡ τε ἡμετέρα καὶ παγκόσμιος φιλολογικὴ, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ κίνησις, ὧν ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ εἶνε πάντῃ ἀμέτοχος.

Πρέπει νὰ ἀναγινώσκωμεν μυθιστορήματα; Ἰδοὺ ζήτημα, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου αἱ γνώμαι διχάζονται. Καθ' ἡμᾶς δὲν πρέπει καὶ τὰ μυθιστορήματα νὰ ἀποκλεισθῶσιν ἀπὸ τοῦ κύκλου τῶν πρὸς ἀνάγνωσιν βιβλίων τῶν διδασκάλων. Ἄλλὰ ἀνάγκη νὰ γίνηται αὐστηρὰ αὐτῶν ἐκλογή. Ὑπάρχουν μυθιστορήματα, ὧν ἡ ἀνάγνωσις εἶνε εἴτε πάντῃ ἀνωφελὴς καὶ ἄκαρπος καὶ χρονοκτόνος εἴτε καὶ ἐπιβλαβής. Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ μυθιστορήματα ἐνέχοντα ιδέας γενναίας καὶ πράξεις ἀξιομιμητάς. Ὑπάρχουν μυθιστορήματα, ἐν οἷς ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς λεπτοτάτας ψυχολογικὰς παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι μεγάλως θὰ ὠφελῶν τὸν διδάσκαλον. Μικρὰν ὅμως ἀπὸ τῶν μυθιστορημάτων τῶν ἐξασθενούντων τὴν βούλησιν καὶ ἐκνευρίζοντων τὴν καρδίαν. Διὰ τοῦτο πρὶν ἐκλέξῃ ὁ διδάσκαλος τὸ πρὸς ἀνάγνωσιν μυθιστόρημα, ὡς συμβουλευθῇ ἐμπειροτέρους αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ τυχὸν περιέλθῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ μυθιστόρημα ἐκ τῶν ἐπιβλαβῶν, ὡς ἔχη τὴν δύναμιν νὰ κλείσῃ αὐτὸ ἄμα τῇ ἀναγνώσει τῶν πρώτων σελίδων.

Ἄλλὰ πῶς πρέπει νὰ ἀναγινώσκωμεν; Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀναγινώσκη τις, ἀλλὰ νὰ μάθῃ καὶ καλῶς νὰ ἀναγινώσκη.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις συντελεῖ εἰς τὴν κίνησιν τοῦ πνεύματος Ἄλλ' ἂς προσέχωμεν νὰ μὴ ἀναγινώσκωμεν κατὰ κόρον. Ἡ ὑπέρομετρος ἀνάγνωσις ὡσούτως καταδικάζει τὸ πνεῦμα εἰς ἀδράνειαν· διότι ἐθίζεται νὰ τρέφῃται μόνον μὲ ἄλλοτρίαν γνώμας, χωρὶς αὐτὸ νὰ κινῆται, χωρὶς νὰ αὐτενεργῇ, περιεργόμενον οὕτω εἰς νάρκην παντελή. Ἐτι δὲ ἡ ὑπερβολικὴ τῆς ἀναγνώσεως διψᾷ ἐθίζει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν παντός βιβλίου, ὅπερ ἤθελε περιέλθει εἰς χεῖρας ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν μυθιστορημάτων τῶν ἀνευ ἐνδιαφέροντος καὶ ἀνευ ὠφελείας, ἐνῶ ἀνάγκη νὰ τρέφωμεν τὸ πνεῦμα ἡμῶν μὲ τροφήν ὅσον ἐνεστὶν ὑγιεινὴν.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως πάντων εἶνε ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἀνάγκη νὰ ἐργάζεται καὶ ἡ διάνοια ἡμῶν. Ἀνάγκη ὁπλ. νὰ ἀναγινώσκωμεν μελετῶντες καὶ ἀνατέμνοντες τὰς γνώμας τοῦ συγγραφέως, κρίνοντες αὐτὰς καὶ παραβάλλοντες πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἡμετέρας πείρας. Καὶ ὡσαύτως αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ ἀνάγνωσις ἐξεγείρει ἐν ἡμῖν σκέψεις ἀγαθὰς καὶ ἐμπνέει αἰσθημάτων γενναῖα, ἂς προσπαθῶμεν ὥστε νὰ διαρκῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ ἐπίδρασις αὐτῆ· χωρὶς μάλιστα συγγραφέων ἢ ποιητῶν συγκινοῦντα ἡμᾶς, ἀνυψοῦντα τὸ ἡμέτερον φρόνημα ἂς ἀπομνημονεύωμεν. Ὡσαύτως ἐὰν χωρὶς συγγραφέως τινὸς ἐνεποίησεν ἡμῖν πολλὴν ἐντύπωσιν, ἂς ἀποταμιεύωμεν αὐτὸ ἐν ἰδίῳ τετραδίῳ εἴτε αὐτολεξεί εἴτε ἐν περιλήψει. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐργασίας αἱ ἀλλότριάρι ιδεαὶ ἀποβαίνουν ἐν τέλει οἰκτεῖαι.

Ἀναφυλλίζων τις βραδύτερον τὰ τετράδια ταῦτα, θὰ αἰσθάνηται συναίσθημα εὐάρεστον, διότι θὰ περιλαμβάνηται ἐν αὐτοῖς ἡ ἱστορία τῶν ἀναγνώσεών του, ἅμα δὲ θὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς κάτοπτρον τῶν συναισθημάτων καὶ διανοημάτων αὐτοῦ. Ὁ κάτοχος θὰ βλέπῃ ἐν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν ἣν ἐχάραξε καὶ διήνυσεν ἐπὶ τινα ἔτη. Θὰ ἀνευρίσκη ἑαυτὸν ἐν αὐτοῖς νεώτερον, ἀγνώτερον, δραστηριώτερον καὶ γενναϊότερον, πολλάκις δὲ ἐν στιγμαῖς ἀπογοητεύσεως ἢ ἐγωισμοῦ θὰ ἐρυθρεῖ, ἀναλογιζόμενος τί ἦτο. Τὰ τετράδια λοιπὸν ταῦτα πιθανὸν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ μέλλον ὡς κέντρα σωτηρίου ἀμίλλης καὶ νὰ ὑποτρέφουν ἐν ἡμῖν τὸν πόθον καὶ τὴν θέλησιν τοῦ νὰ γινώμεθα ὁσημέραι νηφαλιώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι ἡμῶν αὐτῶν.

Γ. Μπ.

Ἡ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ¹ ΕΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ.

Διορισμός, μετὰθεσις καὶ παῦσις. Οἱ δημοδιδάσκαλοι διορίζονται ἀπὸ τὰς ἐφορείας τῶν σχολείων, ἐπικυροῦνται δὲ ὁ διορισμὸς τῶν ἀπὸ τὰ νομαρχιακὰ σχολικὰ συμβούλια. Οἱ τακτικοὶ διδάσκαλοι θεωροῦνται μόνιμοι εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου εἶνε διωρισμένοι, καὶ δὲν μετατίθενται οὔτε παύονται ἐκτὸς κατὰ τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ νόμου εἰδικὰς περιπτώσεις. Προσωρινὴ παῦσις ἐπιβάλλεται εἰς διδάσκαλον δι' ἀμέλειαν τοῦ καθήκοντος, αὐθαιρεσίαν, βιαιότητα καὶ διὰ παράθεσιν τῶν σχολικῶν νόμων καὶ κανονισμῶν. Ἐν ὑποτροπῇ δὲ ἡ παῦσις γίνεται ὀριστικὴ. Ἄλλοι λόγοι παύσεως ὀριστικῆς εἶνε οἱ ἑξῆς: μέθη, ἀνικανότης, φανερά ἀνηθικότης, ἐγκλήματα τιμωρούμενα μὲ φυλάκισιν περισσοτέραν τῶν τριῶν μηνῶν. Αἱ μετὰθεσις ὅμως καὶ παύσεις τῶν διδασκάλων γίνονται ἐπὶ τῇ βάσει εἰδικῶν ἀνακρίσεων ἐπὶ τόπου ἐκ μέρους τῶν οἰκείων ἐπιθεωρητῶν. Ὁ ἐπιθεωρητὴς, ὅταν κρίνῃ τὸν διδάσκαλον ἀθῶον, ἢ ἄξιον τὸ πολὺ μετὰθεσεως, στέλλει τὴν ἐκθεσίαν του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ ἀκούσῃ τὴν γνώμην τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου,² ἀποφασίζει. Ἄν ὅμως πρόκηται περὶ παύσεως, τότε εἰσάγει τὴν ὑπόθεσιν πρὸς θεώρησιν εἰς τὸ νομαρχιακὸν σχολικὸν συμβούλιον· τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ τὸ Ὑπουργεῖον ὑποβάλλει εἰς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον καὶ μετὰ τὴν γνωμοδότησιν αὐτοῦ, ἐκδίδει τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργείου κοινοποιοῦνται δι' ἐγκυκλίους εἰς ὅλους τοὺς ἐπιθεωρητὰς τῶν νομῶν.

Μισθοδοσία. Μισθὸν ἐτήσιον λαμβάνουν, κατὰ τὸν νόμον οἱ τακτικοὶ διδάσκαλοι: οἱ πρωτοβάθμιοι 1920 λέβια, οἱ δευτεροβάθμιοι 1620, οἱ τριτοβάθμιοι 1320, οἱ δὲ νεοδιόριστοι 1020. Οἱ μισθοὶ ὅμως οὗτοι εἶνε ἤδη ἡλαττωμένοι δι' οικονομικούς λόγους κατὰ 10—15%. Εἰς τοὺς εὐπόρους δήμους ὁ νόμος ὑπομνήσκει ὅτι δύνανται ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ νὰ παρέχουν εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν καὶ ἐπίδομα. 415 διδάσκαλοι ἔλαβον κατὰ τὸ 1900 τοιοῦτον ἐπίδομα εἰς χρήματα ἢ εἰς εἶδη.

Τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων καταβάλλει ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ Δῆμος, ἡ δὲ πληρωμὴ γίνεται κατὰ μῆνα. Τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ μισθοῦ, ὁπλ. τοὺς 8 μῆ-

1. Τέλος· ἰδὲ σελ. 159.

2. Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον εἶνε συμβουλευτικὸν σῶμα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, τοῦ ὁποῦ τὰς γνώμας ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων ἀκοῦται μόνον τὸ Ὑπουργεῖον, χωρὶς νὰ εἶνε ὑπόχρεω νὰ δέχεται τὰς ἀποφάσεις του.

νας, 1—8, πληρώνει ἡ Κυβέρνησις, τὸ δὲ $\frac{1}{3}$, τοὺς 4 ὑπολοίπους μῆνας, πληρώνει ὁ δῆμος. Ἡ πληρωμὴ τῶν μισθῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἂν καὶ δὲν εἶνε πάντοτε τακτικὴ ἕνεκα τῶν οικονομικῶν σκοπέλων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἰδίως τὰ τελευταῖα ἔτη προσκρούει, ἐν τούτοις δὲν ἐξάντλει εἰς ἄκρον τὴν ὑπομονήν. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς δήμους. Διάφοροι λόγοι, οικονομικοὶ ἢ κομματικοί, τοὺς ἀναγκάζουν νὰ μὴ εἶνε συνεπεῖς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν καὶ μ' ὅλα τὰ μέτρα καὶ τὰς ἐγκυκλίους τῶν ὑπουργείων Παιδείας καὶ Οἰκονομικῶν, ὁ δῆμος εἶνε καὶ παρμένει ἀδύνατος καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι μὲ βίγχος αἰσθάνονται τὴν προσέγγισιν τῶν τεσσάρων «μηνῶν τῆς πείνας». Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1899—1900 σχολικοῦ ἔτους ἀπὸ τοὺς 5900 διδασκάλους οἱ 1281 ἔμεινε νὰ λαμβάνουν ἢ ὅλον ἢ μέρος ἀπὸ τὸ ἀναλογοῦν εἰς τοὺς δήμους μέρος τοῦ μισθοῦ τῶν.

Διδασκαλεῖα. Διδασκαλεῖα ὑπάρχουν μόνον ἀρρένω, τὸ δὲ προσωπικὸν τῶν διδασκαλισσῶν λαμβάνει τὴν μόρφωσίν του εἰς τὰ γυμνάσια, ὅπου ὑπάρχουν καὶ παιδαγωγικὰ τμήματα. Εἰς τὰ διδασκαλεῖα γίνονται δεκτοὶ μαθηταὶ τειροῦτοι ἀστικῆς σχολῆς (Ζ'. δημοτικῆς), ἀφοῦ ὑποστοῦν ἐπιτυχῶς ἐξετάσεις εἰσιτηρίους, ὁ δὲ κύκλος τῶν μαθημάτων εἶνε τετραετής. Διδασκαλεῖα ἀρρένων λειτουργοῦν σήμερον εἰς τὴν Βουλγαρίαν πέντε, γυμνάσια δὲ θηλέων ἑπτὰ. Κατὰ τὸ 1898—1899 ἀπεφοίτησαν ἐκ τῶν διδασκαλείων 74, ἐκ δὲ τῶν γυμνασίων 371, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πλεῖστοι τοῦ γυμνασιακοῦ τμήματος.

Παιδαγωγικαὶ συσκέψεις. «Ὁ μὴ προχωρῶν ὀπισθοχωρεῖ». Εἶνε τοῦτο γενικῶς παραδεξιμένη σήμερον ἰδέα ὅσον ἀφορᾷ τὴν προαγωγὴν τῶν προσώπων καὶ τῶν ἐθνῶν. Τὸ ἀκίνητον νερὸν δὲν μένει μόνον στάσιμον, ἀλλὰ σήπεται. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ σταματῶν εἰς τὸ στάδιόν του καὶ μὴ τείνων πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον, καρκινωδατεῖ, χάνει καὶ τὰς κεκτημένας γνώσεις. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εὐρίσκηται τις ἀενάως εἰς κίνησιν, εἰς παντοτεινὴν τάσιν πρὸς τελειοποίησιν Ἐἰν δὲ δι' ἕκαστον ἢ τάσιν αὐτῆ εἶνε ἀναγκαῖα, διὰ τὸν διδάσκαλον, ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν ὑψηλοτέρην ἀποστολήν, εἶνε ἀπαραίτητος, ἐπιβαλλομένη ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς ἐργασίας του, διότι στασιμότης αὐτοῦ εἶνε αὐτόχρημα στασιμότης τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου, μαρasmus τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς καὶ πρόοδου. Ὁ διδάσκαλος, καταλείπων τὰ ἐδῶλια τοῦ διδασκαλείου, εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιόν του ἐμφορούμενος ἀπὸ ὑψηλὰ ἰδανικά καὶ πλήρης ζήλου καὶ προθυμίας. Ἄλλ' ἢ ψυχρὰ πραγματικότης δὲν ἀργεῖ νὰ ψυχράνῃ αὐτὸν καὶ μὲ τοὺς ἐλαφροὺς, ἀλλ' ἀκαταπαύστους κτύπους τῶν μικροδυσκολιῶν καὶ μικραποτυχιῶν,

παιδαγωγικῶν ἢ βιωτικῶν ἢ κοινωνικῶν, νὰ σφρηλατήσῃ ἀπὸ τὸν πρόην ἰδανιστὴν ἀπλοῦν χειρόνακτα. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τούτου ὡς μέσον συντελεστικὸν ἐπενοήθησαν αἱ «παιδαγωγικαὶ συσκέψεις». Ἄφ' ἧς ἀκόμη ἐποχῆς ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐθεωρήθη εἰς τὰς διαφόρους χώρας ὡς θεσμὸς τοῦ κράτους καὶ οἱ διδάσκαλοι ἀπέτελεσαν ἰδιαιτέρον κοινωνικὸν σῶμα, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ καὶ αἱ κυβερνήσεις ἐνομοθέτησαν καὶ ὤρισαν, ὅπως οἱ διδάσκαλοι συέρχωνται εἰς συνδιασκεύεις πρὸς ἀνταλλαγὴν καὶ μετὰγγισιν γνώσεων καὶ γνώμων ἐπὶ τῶν διαφόρων παιδαγωγικῶν ζητημάτων.

Ἡ Βουλγαρία δὲν παρέλειψε τὸ μέσον τοῦτο τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν διδασκάλων τῆς. Διωργανώθησαν λοιπὸν αἱ παιδαγωγικαὶ συσκέψεις, εἰς τὰς ὁποίας δίδονται ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ ἢ τῶν διδασκάλων μαθήματα καὶ συζητοῦνται θέματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς μεθόδους διδασκαλίας καὶ εἰς τὴν σχολικὴν παιδαγωγίαν. Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας ὀρίζει πότε θὰ γείνη ἡ σύσκεψις, ἀποστέλλει ἐγκυκλίους πρὸς τοὺς διδασκάλους τῆς δικαιοδοσίας του, διὰ τῶν ὁποίων ἀνακοινῶνται τὰ θέματα καὶ τοὺς προσκαλεῖ τὴν ὀρισμένην ἡμέραν εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν κέντρον, ἢ διὰ λόγους κακῆς συγκοινωνίας εἰς διάφορα σημεία τῆς ἐπαρχίας· ὅλοι δὲ οἱ διδάσκαλοι εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ παρευρίσκωνται. Τὴν προεδρίαν τῶν συσκέψεων ἔχει ὁ ἐπιθεωρητὴς ἢ διδάσκαλος διοριζόμενος ὑπ' αὐτοῦ.

Νομαρχιακὸν σχολικὸν συμβούλιον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Νομάρχην ὡς πρόεδρον, καὶ μέλη τοὺς διευθυντὰς γυμνασίων ἢ διδασκαλείων εὐρισκομένων εἰς τὸ νομαρχιακὸν κέντρον, τοὺς ἐπιθεωρητὰς τοῦ νομοῦ, τὸν πρόεδρον τοῦ νομαρχιακοῦ δικαστηρίου, τοὺς ἰατροὺς, ἐπαρχιακὸν καὶ πολιτικόν, τὸν διευθυντὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς πόλεως, δύο καθηγητὰς ἐκλεγμένους μετὰ τῶν συναδέλφων τῶν ὑπ' αὐτῶν, τὸν πρόεδρον καὶ τὸν γραμματεῖα τῆς διαρκοῦς νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸν δήμαρχον. Τὸ νομαρχιακὸν σχολικὸν συμβούλιον ἔχει τὴν γενικὴν ἐπίβλεψιν τῶν σχολείων τοῦ νομοῦ, συνεδριάζει δὲ τακτικὰ ἅπαξ τοῦ μηνός. Τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐπιθεωρεῖ τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον, ἐπικυροῦνται τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ ἐκτελεῖ ὁ Νομάρχης. Καθὼς ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ αὐτοῦ συστατικά στοιχεία φέινεται, τὸ νομαρχιακὸν σχολικὸν συμβούλιον εἶνε τὸ ἰνστιτούτον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ νομοθέτης διαβλέπει τὸν ἀρμοδιώτερον βῆθμιστὴν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου, ἂν δὲ καὶ ἡ μέχρι τοῦδε ὄρασις του διεκρίθη διὰ τὴν ἀπάθειαν καὶ ἀδιαφορίαν, ἐν τούτοις οἱ αἰσιόδοξοι ἐλπίζουν ὅτι ὁ χρόνος καὶ ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων θὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀνάληψιν καὶ θὰ ὑπεκκλύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν.

Σχολική επιθεώρησις. Τὸ Ὑπουργεῖον ἐπιτηρεῖ ὅλα τὰ σχολεῖα, ἐθνικὰ, δημοτικὰ καὶ ἀστικά, καὶ τὰ ἰδιωτικὰ, διὰ τῶν ἐπιθεωρητῶν, οἱ ὁποῖοι οὕτω χρησιμεύουν ὡς οἱ διάμεσοι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐφορειῶν, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἀτι-προσώπων τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων. Ἡ Ἡγεμονία ὅλη εἶνε διηρημένη ὑπὸ ἐκπαιδευτικῆν ἐποψίν εἰς 10 νομοὺς καὶ 38 ἐπαρχίας¹, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐπιθεώρησις ὅλων τῶν σχολείων μιᾶς ἐπαρχίας ἀνατίθεται εἰς τὸν ἐπαρχιακὸν ἐπιθεωρητὴν, ὅλου δὲ τοῦ νομοῦ εἰς τὸν νομαρχιακόν. Ἐπιθεωρηταὶ νομαρχιακοὶ διορίζονται ἐκ τῶν διευθυντῶν γυμνασίων καὶ διδασκαλείων καὶ πρωτοβαθμίων καθηγητῶν διακριθέντων, ἐπαρχιακοὶ δὲ διορίζονται κατόπιν διαγωνισμοῦ, δημοδιδάκαλοι τακτικοί, τελειόφοιτοι γυμνασίου ἢ διδασκαλείου, οἱ ὁποῖοι ἐχρημάτισαν διδάσκαλοι τοῦλάχιστον πέντε ἐτη. Οἱ ἐπαρχιακοὶ ἐπιθεωρηταὶ διαιροῦνται εἰς τρεῖς βαθμούς, ἡ προαγωγή δὲ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν γίνεται μετὰ ὑψηρῆσαν πέντε ἐτῶν εἰς τὸν κατώτερον. Μισθοὺς λαμβάνουσι: οἱ νομαρχιακοὶ 5400 λέβ. α, οἱ ἐπαρχιακοὶ: πρωτοβάθμιοι 3000, δευτεροβάθμιοι 2520, τριτοβάθμιοι 2220. Ἐκτός δὲ τοῦ μισθοῦ λαμβάνουσι οἱ μὲν πρῶτοι 720, οἱ δὲ δεῦτεροι 480. Οἱ νομαρχιακοὶ ἐπιθεωρηταὶ διορίζονται καὶ παύονται δι' ἡγεμονικοῦ διατάγματος, οἱ ἐπαρχιακοὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, θεωροῦνται δὲ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὡς κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ὑπόκεινται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ περὶ ὑπαλλήλων νόμου.

Οἱ ἐπαρχ. ἐπιθεωρηταὶ ἐπιθεωροῦν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς ἐπαρχίας των, οἱ δὲ νομαρχιακοὶ τοὺς ἐπαρχ. ἐπιθεωρητὰς, τὰ ἀστικά σχολεῖα τοῦ νομοῦ καὶ τὰ δημοτικὰ τῆς νομαρχιακῆς πόλεως. Ἐκαστος ἐπιθεωρητῆς εἶνε ὑπόχρεως νὰ κάμνῃ ἐπιθεώρησιν τῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του σχολείων τοῦλάχιστον ὁδὸς τοῦ ἐτους.

Τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἐπιθεωρητῶν εἶνε τὰ αὐτὰ περίπου πρὸς τὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Διδακτῆρια, οκεύη. Τὰ κτίρια τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τῆς Βουλγαρίας δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Ὑγιεινῆς. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἦσαν προωρισμένα διὰ σχολεῖα, ἀλλὰ χάνια διάφορα, ἀποθήκαι, κελλῖα, τὰ ὁποῖα κατόπιν μετέτρεψαν εἰς σχολεῖα. Ἀλλὰ καὶ νέα κατασκευάσθησαν ἄνευ σχεδίου.

Τὰ ἐπιπλα ὅλων τῶν δημοτικῶν σχολείων κατὰ τὸ 1897—98 ἦσαν ἀξίας 691,580 λέβ., ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἰς ἕκαστον σχολεῖον ἀναλογοῦν 224. Κατὰ τὸ 1899—1900 ἐδαπανήθησαν διὰ σχολικὰ ἐπιπλα 39236 λέβ.

1. Διοικητικῶς 10 νομοὶ καὶ 84 ἐπαρχίαι.

Ἀλλὰς ἐξ ὅλων τῶν σχολείων μόνον 409 δὲν εἶχον, ἐνῶ σχολικοὺς κήτους μόνον 987 εἶχον. Εἶνε γνωστὸν πόσον ἀπαραίτητον παράρτημα ἐνὸς σχολείου εἶνε ὁ σχολικὸς κήπος, καὶ τὸ ὑπουργεῖον καταβάλλει πολλὰς προσπάθειας πρὸς σχηματισμὸν τοιούτων. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διοργανῶναι πρακτικὰ μαθήματα κηπουρικῆς, καὶ ἄλλων κλάδων τῆς γεωπονίας εἰς διάφορα κυβερνητικὰ φυτώρια καὶ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς διδασκάλους νὰ τὰ παρακολουθοῦν διὰ ν' ἀποκτήσουν τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς τὸν σκοπὸν γνώσεις.

Ὀργανα. Ὀργανα διδασκαλίας κατὰ τὸ 1897—98 ὑπῆρχον τὰ ἐξῆς εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα: 1622 γεωγρ. σφαιραί, δηλ. ἀναλογοῦν 10 σφαιραί εἰς 17 σχολεῖα· γεωγραφ. χάρται 17250, δηλ. ἀπὸ 6 εἰς ἕκαστον σχολεῖον· ἄλλα ὄργανα 9606, δηλ. εἰς ἕκαστον σχολεῖον ἀναλογοῦν ἀπὸ 8. Ἡ ἀξία ὅλων τῶν ἀνωτέρω ὀργάνων ἀνέρχεται εἰς 414889 λέβ. ἀναλογοῦν λοιπὸν εἰς ἕκαστον σχολεῖον 135 λέβ. Κατὰ τὸ 1899—1900 διὰ διδακτικὰ ὄργανα ἐξωδεδούθησαν 42789 λέβ.

Τὴν 1 Μαρτίου 1900 τὸ ὑπουργεῖον ἐξέδωκε κατάλογον διδακτικῶν ὀργάνων διὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ διέταξεν ἕκαστον σχολεῖον νὰ ἐφοδιασθῇ μετὰ ταῦτα.

Αἱ σχολικαὶ βιβλιοθήκαι κατὰ τὸ 1897—98 ἀπετελοῦντο τὸ ὅλον ἀπὸ 165726 τόμους, ἀναλογοῦν δηλ. εἰς ἕκαστον σχολεῖον ἀπὸ 54 βιβλία. Κατὰ τὸ 1899—1900 ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ αὐτῶν 28028 λέβ.

Συντήρησις τῶν σχολείων. Αἱ δαπάναι τέλους τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνήλθον ἐν συνόλῳ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1899—1900 εἰς 6298872 λέβ.

Ἐσπερινὰ καὶ Κυριακὰ σχολεῖα. Διὰ νὰ παράσχῃ τὰ μέσα εἰς ἐκείνους, ὅσοι ἐτελείωσαν μόνον τὸ δημοτ. σχολεῖον, νὰ εὐρύνουν τὸν κύκλον τῶν γνώσεών των, καθὼς καὶ εἰς ἡλικιωμένους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβουν προκαταρκτικὴν παιδείαν, νὰ ἀποκτήσουν τὰς ἀναγκαίους δι' αὐτοὺς στοιχειώδεις γνώσεις, ὁ νόμος προέβλεψε τὴν σύστασιν ἐσπερινῶν καὶ κυριακῶν σχολείων, ἀνέθεσε δὲ τὴν φροντίδα εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν δημοτικῶν καὶ νομαρχ. συμβουλίων καὶ τῶν διδασκάλων· μάλιστα ὑπεχρέωσε τοὺς διδασκάλους τῶν χωρίων νὰ διδάσκουν εἰς τὰ τοιαῦτα σχολεῖα ἐπὶ δύο μῆνας, Μίαιον καὶ Ἰούνιον. Ἀλλὰ τὰ σχολεῖα ταῦτα δὲν ἠδουκίμασαν.

Τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὰ ἰδιωτικὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἶνε πολυάριθμα. Κατὰ τὸ 1899—1900 ὑπῆρχον.

Σχολ.	Ἀρ. σχολ.	Ἀρ. διδασκ.	Ἀρ. μαθ.	Δαπάναι.
Ἐθνικὰ	2981	5950	244107	6298872
Ἰδιωτικὰ	1541	2019	85160	767779
Τὸ ὅλον	1541	7919	329267	7066651

Τὸν μεγαλειότερον ἀριθμὸν τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων ἔχουσι αἱ τουρκικαὶ θρησκευτικαὶ κοινότητες ὧν ὁ πληθυσμὸς εἶνε τὸ $\frac{1}{8}$ σχεδὸν τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἡγεμονίας. Τὰ τουρκικὰ σχολεῖα εἶνε 1312 μετὰ 1511 διδασκάλους καὶ 69152 μαθητὰς καὶ δαπάνας 315342 λέβ. Κατόπιν ἔρχονται τὰ ἑλληνικὰ: 41, μετὰ 98 διδασκάλους καὶ 4821 μαθητὰς, καὶ δαπάνας 99,101.¹

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι δὲν ἐπικροῦν εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Χάρη εἰς τὴν πατριωτικὴν μέριμναν τῶν Βουλγαρικῶν ὀλόκληροι σήμερον ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ εἶνε ἐστερημένοι σχολείων, ἢ διότι ἠρπάγησαν ἢ διότι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἰδρῦσουν νέα καὶ εἶνε ὑποχρεωμένοι μετὰ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων νὰ ἐκπαιδεύωσι τὰ τέκνα των εἰς τὰ ἐθνικὰ σχολεῖα. Ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συστηματικῶς ἐπιδιωκομένη καταχώνευσις τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου καλὸν θὰ ἦτο νὰ μὴ διέφευγε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων.

Ἐκ Βουλγαρίας.

ΧΑΡΙΣ ΝΙΚΑΕ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΠΡΟΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

Ἐτησίως ἀπὸ ὀκτώ ἢ ἑπτὰ τῶν ἡμέρων τῆς ἐνάρεξως τῶν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων διακοπῶν ἕκαστος τῶν μαθητῶν ἐλευθερὰς τιμῆς σχολῆς τῆς Βρυγγάμης λαμβάνει ἐπιστολὴν τοῦ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς.

Ἰδοὺ ἡ γραφεῖσα ἐν ἔτει 1901.

Φιλτάτῃ μου μαθητῃ,

Μοὶ φαίνεται ὡς νὰ παρήλθον ὀλίγαι μόνον ἡμέραι ἀπ' ὅτου σοῦ ἀπηθύθυνα τὴν τελευταίαν μου Χριστουγεννιάτικην ἐπιστολήν, καὶ ὅμως διέβρευσαν ἕκτοτε ἔτος ὀλόκληρον.

Καὶ πόλιν σοῦ εὐχομαι: καλὰ Χριστούγεννα! Ἄν ἠδυνάμην σήμερον νὰ πράττω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου, θὰ σοὶ ἔστειλλα πολλοὺς φίλους διὰ νὰ γελάσουν καὶ εὐθυμῆσουν μαζί σου καὶ διὰ νὰ σε καταστήσουν εὐτυχῆ. Θὰ σοὶ ἔστειλλα παιγνίδια καὶ γλυκίσματα, ὅχι πολλὰ ὅμως, καὶ πᾶν ὅ,τι φαιδεύει τὴν ψυχὴν τῶν μικρῶν παιδίων καὶ κορασίων.

Ἄλλ' ἴσως εἶνε καλὸν ὅτι δὲν δύναμαι νὰ

1. Ἐκτός τῶν δημοτ. σχολείων ὑπάρχουν καὶ 15 νηπιαγωγεῖα μετὰ 1935 μαθητὰς καὶ 8 ἄλλα σχολαὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως μετὰ μαθητὰς περὶ τοὺς 700.

πράξω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου, διότι ἐπὶ τέλους τὰ παιγνίδια καὶ τὰ γλυκίσματα δὲν εἶνε τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἔχεις κυρίως ἀνάγκην.

Γνωρίζω ὅτι εἰς πολλὰς οἰκίας ὑπῆρχον πρὸ μικροῦ πολλὰ παιδιὰ ἄρρωστα, πολλοὶ πατέρες καὶ μητέρες ἀσθενεῖς. Τί ἐπραξες διὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃς, διὰ νὰ τοὺς ἀκουφίσῃς ἐκ τῶν δεινῶν των; Εὐχομαι νὰ ἐπραξες ἀρκετὰ καὶ νὰ δύναισι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ εἴπῃς ἐν πάσῃ εὐκρινείᾳ: «Ἐπραξα πᾶν ὅ,τι μοῦ ἐζήτησαν». Ἄν δύνασαι νὰ εἴπῃς τοῦτο, εἶνε καλόν. Ἄλλ' εἶε καλλίτερον ἀκόμη ἂν δύνασαι νὰ εἴπῃς: «Ἐπραξα πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδύναντο νὰ μοῦ ζητήσωσι, χωρὶς νὰ μοῦ τὸ ζητήσωσιν».

Παιδιά, ἀγῶρια καὶ κοράσια, ἐκεῖνο τοῦ ὁποῖου πρὸ πάντων ἔχετε ἀνάγκην εἶνε καρδιά πάλλουσα ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Θὰ χαίρητε, ὅταν βλέπητε τοὺς ἄλλους χαίροντας ἐξ αἰτίας σας, ἐκ τῆς καλωσύνης σας, ἐκ τῆς ἠπιότητός σας. Τὴν τοιαύτην χαρὰν ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ σᾶς δώσω· δύναμαι ὅμως νὰ σᾶς τὴν εὐχθῶ καὶ δύναμαι νὰ σᾶς εἶπω ὅτι τὸ μεριμνᾶν περὶ τῶν ἄλλων θὰ σᾶς καθιστᾷ κατ' ἐκάστην μᾶλλον ἀξιαγαπήτους καὶ ἀγαπωμένους. Μὴ χάνετε ποτε τὴν εὐκαιρίαν· ἐστὶ πάντοτε ἀγρύπνωτος ἔτοιμοι νὰ βοηθήσῃ τὸν πλησίον διὰ λέξεώς· τινος ἢ διὰ πράξεως.

Σοῦ εὐχομαι ὡσαύτως φαιδῶν καὶ εὐτυχῆς τὸ νέον ἔτος.

Σκέρθητι τί σημαίνει τοῦτο. Εὐχομαι καὶ ἐλπίζω εὐκρινέστατα ὅτι δὲν θὰ ὑποστῇς εὐδεμίαν θλίψιν, οὐδεμίαν πικρίαν. Ἄλλ' ὅτι ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ εἰρήνη θὰ εἶνε μετὰ σοῦ καὶ θὰ σε βοηθῶσιν εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπιχειρεῖς.

Ὁ φιλόστοργος διδάσκαλος καὶ φίλος σου

C. F. HAYWARD

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν διακοπῶν τῶν Χριστουγέννων ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἐνεχειρίσθη εἰς ἕκαστον τῶν μαθητῶν, ἐντὸς φκελλοῦ σφραγισμένου, φέροντος τὴν σημείωσιν: «Νὰ μὴ ἀνοιχθῇ εἰμὴ τὴν 25 Δεκεμβρίου, τὸ πρωί». Ἐκάστη τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν ἐστάλη καὶ ἠνοίχθη ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἔθους· βεβαιούται δὲ ὅτι ἕκαστος μόνον ἐγένετο παράβασις τῆς παραγγελίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ τότε μᾶλλον ἐξ ἀπροσεξίας προήλθε τὸ σφάλμα ἢ ἐκ παρακοῆς.

Τὰ παιδιὰ ἀνομύουσιν ἕκαστον ἔτος τὰς εὐχὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τὸ «διάγγελμα» τοῦ διδασκάλου των· τὸ ἀναγινώσκουσι κατόπιν καὶ τὸ φυλάττουσι μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Πολλοὶ τῶν πρῶτων μαθητῶν ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξακολουθῶσι καὶ αὐτοὶ νὰ λαμβάνωσιν ὅπως κατέχωσι πλήρη τὴν σειράν. Ὅθεν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται δὲν περιορίζονται εἰς τὸν κύκλον ταῦ σχο-

λείου, αλλά διασπείρονται εις όλον τὸν κόσμον. Οἱ πρόην μαθηταὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὸν διδάσκαλον τῶν, οὕτω δ' ἐξ Αὐστραλίας, ἐξ Ἰνδικῆς, ἐκ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς λαμβάνει εὐχὰς καὶ εὐχαριστήρια εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἰδικῶν του εὐχῶν καὶ συμβουλῶν. Ὁ σὺρ Τζῶν Λῶμποκ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βέλδων σφόδρα ἐπήνεσαν τὴν ἠθικὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐπιστολῶν τούτων ὁ δ' ἐπίσκοπος τῆς Ὁξωνίας τόσον τὰς ἐκτιμᾷ, ὥστε ζητεῖ ἀντίγραφα αὐτῶν χάριν τῶν τέκνων του.

Τὸ νὰ παραμένῃ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ διδάσκαλος ἐν συμποσίᾳ καὶ συγχρωτισμῷ μετὰ τῶν πρόην μαθητῶν του θεωροῦμεν μίαν ἐξαιρετικὴν ἀνατροπὴν. Ἡ ἐπίδρασις ἀνδρός, εἰς ὃν διδάσκαλος τῆς Βιρμιγγάμης, εἶνε παράγων σπουδαιότατος εἰς τὸ ἔργον τῆς αὐταγωγῆς.

Καὶ ἄλλοι δὲ παιδαγωγοὶ μιμῶνται τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου τῆς Βιρμιγγάμης, τὸ ὅποιον εἶνε ἀριστον διὸ καὶ παροτρύνουσαν πάντας νὰ πράττωσι τὸ αὐτὸ, παρὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου, τὴν συνισταμένην κυρίως εἰς τὸν ὅλον ἐκείνον ἀριθμὸν καὶ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν παραληπτῶν τῶν εὐεργετικῶν τούτων ἐπιστολῶν.

A.

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ¹

Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

[ὑπὸ τοῦ καθηγ. Β. Καρρελίν, κατὰ μετάφρασιν ἐλευθέραν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ἀντιγόνου Π. Πολυμέρη ἱατροῦ].

Γ' — ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΖΩΙΑ

Εἶπομεν ἤδη, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ Διαστήματος καὶ τῆς Αἰωνιότητος, τῶν δύο αὐτῶν ἀπολύτως ἀπείρων, τὰ ὅποια οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος ἔχουσιν, ἡ θεία δύναμις ἐγκατέσπειρε πλῆθος κόσμων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀναμφιβόλως εἶνε ἐπίσης ἀπείρος, ὅπως καὶ τὸ Διάστημα καὶ ὁ Χρόνος, δι' αὐτῶν δὲ καὶ ἐνέπλησε τὰς ἀδύσους.

Μεταξὺ τῶν ἀναριθμητῶν αὐτῶν κόσμων, εἰς τῶν ὀλιγώτερον ἀξιολόγων εἶνε ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν καὶ ὅμως, μετὰ βαθέως θαυμασμοῦ βλέπομεν, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ Δημιουργοῦ διέσπειρεν ἐπ' αὐτῆς ἐν θαυμαστῇ ἀφθονίᾳ, ὄντα πεπρωκισμένα διὰ τῆς ἀξιοπαρατηρήτου ἰδιότητος, νὰ ἐνεργῶσιν ἀπ' ἑαυτῶν, ἰδιότητος, τῆς ὁποίας στεροῦνται αἱ ὕλαι, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀδρανῆ

τῆς σφαίρας μᾶζαν, καὶ τὴν ὁποίαν διομάζομεν ζωτικὴν δύναμιν. Καὶ εἰς μὲν τὰ φυτὰ ἔδωκε τὴν δύναμιν τοῦ τρέφεσθαι καὶ ἀναπαράγεσθαι, εἰς δὲ τὰ ζῶα προσέθηκεν ἐκτός αὐτῶν καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι.

Πανταχοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ ζωὴ παρουσιάζεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ὑπὸ μυρίας διαφόρους μορφάς, καὶ βλέπομεν ἀναριθμητὸν πλῆθος ζῶων καὶ φυτῶν κατοικούντων τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰ βάθη τῶν ἐκτεταμένων θαλασσῶν τῆς. Βλέποντες δὲ τὴν γῆν οὕτω κατοικουμένην, καὶ ἀναλογιζόμενοι, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ ἀνεπαίσθητον σχετικῶς μόνον ἐν τῷ ἀπείρῳ τοῦ Σύμπαντος, οὐδόλως δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι σφαιραὶ ζωογονοῦνται ἐπίσης διὰ τῆς παρουσίας ἀπείρων ζώντων ὀργανισμῶν, τῶν ὁποίων καὶ τὰς ἰδιότητας καὶ τὴν ἰδιόζουσαν δι' ἕκαστον τῶν κόσμων τούτων φύσιν ἀδυνατεῖ μὲν ἡ φαντασία μας ν' ἀντιληφθῇ, τὸ λογικὸν ὅμως μᾶς ἐπιβάλλει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξιν.

Ὅποιοῦδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ ἀπειρία τῶν δημιουργηθέντων ὄντων, ἅτινα πληροῦσιν ἀναμφιβόλως τὸ Σύμπαν, καὶ μόνῃ ἡ πανταχόθεν κατακλύζουσα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ἀπόδειξιν προφανῆ τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ πεπρωμένου τοῦ πλανήτου τούτου, τὸν ὅποιον ἠθέλησε νὰ κατοικηθῇ ὑπὸ ἀναριθμητῶν πλῆθος ὀργανικῶν ὄντων!

Ἀνέλθωμεν διὰ τῆς φαντασίας τὸ βεῦμα τῶν αἰώνων, καὶ φέρωμεν ἐνώπιόν μας τὰ πρῶτα ὑπάρχοντα ἐξ αὐτῶν παραβλέποντες δὲ πρὸς στιγμὴν, τὰ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὑποθετικῶς, ὅτι ὁ Θεὸς ἠδύνατο νὰ τὰ δημιουργήσῃ ὑπὸ ποιανύτας συνθήκας, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν ἀδιαλείπτως· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τῆς ἀτομικῆς τῶν δηλαδὴ διαρκείας, ἅπαντ' αὐτὰ τὰ ὄντα, καὶ τὰ τῆς ἐσχάτης ἀκόμη τάξεως, θὰ διήρχοντο τοὺς αἰῶνας ἄνευ οὐδεμιᾶς μεταβολῆς, ἄνευ γήρατος, ἄνευ θανάτου καὶ ἄνευ ἀπογόνων· Οὕτω λοιπόν, διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, καταλήγομεν εἰς τὴν περὰδοξον ἰδέαν μιᾶς καὶ μοναδικῆς δημιουργίας, τῆς ὁποίας τ' ἄτομα θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσωσιν ἐπ' ἀόριστον, ἄνευ μεταβολῆς ἐν τῇ συστάσει τῶν, καὶ συνεπῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης!

Ἄλλ' ἂν ἀπὸ τῆς ἰδέας ταύτης, τῆς τὸσφ ἀντιφρασκούσης πρὸς τὴν πραγματικότητα, κατέλθωμεν εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν πραγμάτων, φθάνομεν εὐκόλως καὶ ταχέως εἰς τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας.

Ἡ σύστασις τῶν ὀργανικῶν ὄντων μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ ζωτικότης αὐτῶν συνίσταται ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἀριθμοῦ τινος ὀργάνων ἢ ἐργαλείων ἰδιαιτέρων, πεπρωμένων ἑκάστου δι' εἰδικὴν τινα ἐργασίαν, κατὰ συνέπειαν

δὲ καὶ κατ' ἀνάγκην ὑφισταμένων κινήσεις καὶ κόπωσιν, αἵτινες ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωσιν ἄνευ ἀπωλείας τινὸς καὶ συντηρήσεως. Παρατηροῦμεν ἐπίσης, ὅτι πολλὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἔχουσιν, εἰμὴ τὴν πρόσληψιν ξένων οὐσιῶν, τὴν ἀφομοίωσιν, καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἀντικατάστασιν τῶν ὑλῶν, τὰς ὁποίας ἄλλα ὄργανα ἐπεφορτίσθησαν νὰ ἐξαφανίζωσιν ἀπὸ τοῦ ἀτόμου, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ὅλου τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν, ἀποτελεῖται ἡ θαυμασιὰ κίνησις, διὰ τῆς ὁποίας αἱ ὕλαι, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σῶμα φυτοῦ τινος ἢ ζῴου, ἀεικλείπτως προσλαμβάνονται, ἀφομοιοῦνται, διατίθενται καὶ ἀντικαθίστανται ὑπὸ ἄλλων, ὅταν ἡ ἔλλειψις τῶν γίνηται ἐπαίσθητῆ, τοῦθ' ὅπερ καὶ συμβαίνει ἄνευ διακοπῆς. Αἱ ὕλαι δὲ αἱ ἀπορροφώμεναι τοιοῦτοτρόπως καὶ ἀδιαλείπτως ὑπ' ἐνὸς ἑκάστου ὄντος ζῶντος, τῷ χορηγοῦνται κυρίως περ' ἄλλων ὄντων, ζώντων ἐπίσης καὶ ὀργανωμένων κατὰ τρόπον ἀνάλογον· ζῶσι λοιπόν, κατ' ἀνάγκην δαπανῶντα τὰ μὲν διὰ τὰ δέ, καὶ αὕτη ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἐξάρτησις εἶνε εἰς τῶν θαυμασιωτέρων νόμων τῆς φύσεως.

Ὅλα τὰ ὀργανικὰ ὄντα συνίστανται κυρίως ἐκ τεσσάρων στοιχειῶδων ὑλῶν, γνωστῶν ἐν τῇ χημείᾳ ὑπὸ τὰ ὀνόματα· ἀνθραξ, ὀξυγόνον, ὕδρογονον καὶ ἄζωτον, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον, στερεόν, τὰ δ' ἄλλα τρία ἀέρια· πρὸς πορισμὸν δὲ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων, πᾶν ζῶον εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προμηθεύηται ἐξωθεν τὰς ὕλας, αἱ ὁποῖαι τὰ περιέχουσι, παραλαμβάνον αὐτὸς παρ' ἄλλων ὁμοίων ὄντων, καὶ τὰ ὅποια τοῖς τὰ χορηγοῦσιν εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε δι' ἀπεσυνθέσεως τῶν ἐκκρίσεων τῶν, εἴτε καὶ αὐτῶν τῶν σωματῶν τῶν. Τὰ χορτοφάγα ζῶα ζῶσιν ἐκ τῶν σωματῶν καὶ τῶν χυμῶν τῶν φυτῶν, καὶ τὰ σαρκοφάγα ἐκ τῶν σαρκῶν καὶ τοῦ αἵματος τῶν χορτοφάγων. Τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι ὅλα τὰ ζῶα προμηθεύονται τὰ συστατικὰ τοῦ σώματος τῶν ἐκ τῶν φυτῶν, αὐτὰ πάλιν τρέφονται ἐκ τῶν ὑγρῶν, τὰ ὅποια τοῖς χορηγοῦσι τὰ ζῶα, ἢ ἀπομυζῶσιν ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς. Τὰ θρεπτικὰ δ' αὐτὰ συστατικὰ εἶναι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ περιέχον τὸν ἀνθρακὰ, ἢ ἄμμωνία, ἢ περιέχουσα τὸ ἄζωτον, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ συνιστάμενον ἐξ ὕδρογονοῦ καὶ ὀξυγόνου. Διὰ τῆς ἀναπνοῆς, διὰ τῆς διαπνοῆς, διὰ τῆς ἐκκρίσεως τῶν οὐρῶν καὶ τῶν ἀποχωρημάτων, καὶ τέλος διὰ τῆς σηπτικῆς ζυμώσεως, τὴν ὁποίαν ὑφίστανται τὰ νεκρὰ σώματα, ἡ ὕλη, ἐξ ἧς συνίστανται τὰ σώματα τῶν ζῴων, μεταβάλλεται εἰς τὰ ὑγρά ταῦτα, ἐξ ὧν τὸ ὕδωρ, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ ἡ ἄμμωνία, ἀπαρτίζουσι τὸ μεγαλύτερον μέρος, καὶ τὰ ὅποια, εἴτε χεόμενα ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν γῆν, εἴτε παραχωρούμενα εἰς αὐτὴν διὰ τῆς διαλυτικῆς δυνάμεως τῆς βροχῆς καὶ τῶν χιόνων, ἀποτελοῦσι τὴν τροφήν τῶν φυτῶν.

Οὕτω λοιπὸν τὰ ζῶα χρησιμεύουσι πρὸς τροφήν τῶν φυτῶν, ὅπως καὶ αὐτὰ ταῦτα πρὸς διατροφήν τῶν ζῴων· αὕτη δὲ ἡ διαρκὴς ἐναλλαγὴ τῶν θρεπτικῶν ὑλῶν πράγει τὸ θαυμάσιον ἀποτελεσμα, ὥστε αἱ αὐταὶ ποσότητες τῶν αὐτῶν χημικῶν ὑλῶν μεταβιβάζονται πιστῶς ἀπὸ τῶν φυτῶν εἰς τὰ ζῶα καὶ ἀντιστρόφως, καὶ τὸ σῶμα ἐνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖται ἐξ ὕλης, ἡ ὁποία ἀδιακόπως κινητοποιεῖται καὶ ἀνανεοῦται, καὶ τῆς ὁποίας ἕκαστον μόνον ἐχρησίμευσεν ἤδη πραγματοποιῶν εἰς τὴν σύστασιν χιλιάδων ζῴων καὶ φυτῶν, τὰ ὅποια προὔπηρξαν. Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι ὡς ἐκ τῆς συστάσεως τῶν ζῴων ὄντων, τῆς ἀνάγκης τῆς τροφοδοσίας τῶν καὶ τῆς φύσεως τῶν ὑλῶν, αἵτινες πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ζῆ, εἰμὴ δαπάναις τῶν ἄλλων.

Ἐκ τῶν προηγουμένων λοιπὸν παρατηρήσεων ἀπορρέει ἡ ἀναμφισβήτητος ἀρχή, ὅτι βᾶσις τῆς ὑπάρξεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων εἶνε ἡ ἀμοιβαία καταστροφή· ἐν τῷ νόμῳ δὲ τούτῳ ἐμπεριέχεται ὁ νόμος τοῦ θανάτου, δι' ὅλα τὰ ζῶα ὅσα, ἄνευ οὐδεμιᾶς δυνατῆς ἐξαιρέσεως.

Πᾶν σῶμα ζῶν, διὰ τοῦ θανάτου του, ἀποδίδει εἰς τὴν φύσιν τὰ συνιστώμενα αὐτὸ στοιχεῖα, τὰ ὅποια προσωρινῶς ἐδανείσθη παρ' αὐτῆς, καὶ τὰ ὅποια πρὸ αὐτοῦ ἐχρησίμευσαν εἰς χιλιάδας ἄλλων, καὶ θὰ χρησιμεύωσι εἰς ἄλλας χιλιάδας ἐπίσης μετ' αὐτό. Παραγωγή καὶ καταστροφή, πρὸς ἀναπαραγωγὴν καὶ νέαν πάλιν καταστροφήν! Ἰδοὺ ὁ νόμος τῆς φύσεως δι' ὅλα τὰ ὀργανικὰ ὄντα, δυνάμει δ' αὐτοῦ καὶ διατηρεῖται ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ ἁρμονία τῶν γηγίνων ὑπάρξεων.

Τοιοῦτοτρόπως ἀναγνωρίζομεν διὰ τῆς θετικωτέρας ἀποδείξεως, ὅτι οὐδεμία ζωὴ εἶνε δυνατὴ ἐπὶ τῆς γῆς χωρὶς νὰ παρακολουθητὴ ὑπὸ τοῦ θανάτου· ἔρα, τὰ κατὰ πρῶτον δημιουργηθέντα ἄτομα ἀδύνατον νὰ προωρίσθησαν πρὸς αἰώνιον ὑπαρξιν, διότι ὀργανώθησαν τοιοῦτοτρόπως, ὥστε ἡ ζωὴ τῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῇ, εἰμὴ ὑπὸ τῆς ἀμοιβαίας καταστροφῆς, εἰς τὴν ὁποίαν κατ' ἀνάγκην ὑπεβλήθησαν.

Εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ζῴων προστίθενται καὶ ἄλλαι, οὐχὶ ὀλιγώτερον βεβαίαι, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι προωρίσθησαν εἰς ὑπαρξιν οὐχὶ αἰώνιον, ἀλλὰ πρὸς διαιώνισιν διὰ τῆς ἀναπαραγωγῆς ἄλλων παρομοίων ἀτόμων. Πῶς νὰ παραδεχθῇ τις πράγματι, ὅτι ὁ Δημιουργός, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπειρος σοφία οὐδὲν ἀνωφελεῖς καὶ μὴ ἀναγκαῖον παρήγαγεν, ἐδώρησεν εἰς τὰ ὀργανωμένα ὄντα ὄργανα, τὰ ὅποια οὐδεμίαν ἄλλην δυνατόν χρῆσιν ἔχουσιν, εἰμὴ τὴν ἀναπαραγωγὴν, ἂν δὲν ἤθελε νὰ ἦτο αὕτη νόμος τῆς φύσεως; Καὶ πῶς νὰ παραδεχθῇ τις, ὅτι τὰ ὄντα

1. Συνέχεια ἰδὲ σελ. 179.

ταῦτα ἦσαν προσωρισμένα πρὸς ἀναπαργωγὴν, χωρὶς ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς μετὰ ὀρισμένον τινα χρόνον ἐκλείψῃ τῶν ὑπαρχόντων, ἵνα παραχωρήσῃ τὴν θέσιν τῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν; εἶνε εὐκόλον νὰ βεβαιωθῇ τι, ὅτι πᾶν γένος ζῶων, καὶ τὸ μᾶλλον ἀνόξιον λόγου, ἐγκαταλειπόμενον ἄνευ καταστροφῆς, θὰ κατεκλύπτει διὰ τῶν ἀπογόνων του, ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Δὲν εἶνε δὲ τοῦτο μόνον! Μελιτώντες τὰς διαφορὰς φάσεις, διὰ τῶν ὁποίων διήλθεν ἡ γῆ ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, διδασκόμεθα ὑπὸ τῆς γεωλογίας, ὅτι αἱ σήμερον ζῶσι φυλαὶ τῶν ζῶων ἀπαρτίζουσι μέρος τῆς πέμπτης δημιουργίας ὄντων, καὶ ὅτι προηγήθησαν αὐτῶν τέσσαρες τοιαῦται διαδοχικαί.

Πρὸ τινῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων αἰῶνων μόλις ἡ γῆ ἐξήρχετο ἐκ τῆς ὅλης διαπύρου καταστάσεώς της, εἰς ἣν εὐρίσκετο μέχρι τότε, ἀποτελοῦσα τεραστίαν μᾶζαν τετηκυίας ὕλης, συνεπεία ἀνυπολογίστου θερμότητος· ἐλαφρὸς στερεὸς φλοιὸς ἤρχισε νὰ τὴν περιβάλλῃ, καὶ ἡ κατάπτωσις τῆς θερμοκρασίας ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἀτμούς, ὅτινες τὴν περιέβηλλον, νὰ συμπυκνωθῶσιν εἰς ὕδωρ καὶ νὰ καλύψῃσι πανταχόθεν μὲ πολυαριθμούς καὶ ἀβαθεῖς θερμὰς θαλάσσας τὴν νεκρὰν αὐτῆς ἐπιφάνειαν. Πιρρευθὺς εἶδη τινα ζωοφύτων καὶ ἀρθρωτῶν κατέφκησαν τὰ ὕδατα ταῦτα, τὰ τὸσφ διάφορα τῶν σημερινῶν ὡκεανῶν μας, καὶ ἀπέτελεσαν τὴν πρώτην δημιουργίαν τῶν ζῶων, εἰς τὰ ὁποῖα προσετέθησαν εἰς τὰ πρῶτα μαλάκια καὶ οἱ πρῶτοι ἰχθύες. Ἡ κατ' ἐξακολουθήσασιν γενικὴ κατάπτωσις τῆς θερμοκρασίας, ἐπέτρεψεν εἰς τὰ θαλάσσια αὐτὰ ὕδατα νὰ καταστῶσι βαθμηδὸν ὀλιγώτερον θερμά, καὶ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἥτις ἕως τότε ἦτο βαρεῖα καὶ σκοτεινὴ, νὰ καθορισθῇ ἀρκούντως, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὴ ἡ ὑπερξίς τῶν μεγάλων θαλασσιῶν ἐρπετῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἰχθυόστυρος καὶ ὁ πηλοσάουρος παρουσιάζονται ὡς κύριοι τύποι. Ἀργότερον τὰ ὕδατα συναθροισθέντα εἰς λεκάνης ὀλιγώτερας μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ βαθυτέρας, ἀπεκάλυψαν ἐκτεταμένας γαίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἤρχισαν ἡδὴ νὰ γίνωνται ἐπαισθηταί αἱ ἐπιδράσεις τῶν ἐποχῶν καὶ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἡ καθαρὸς αἰθέραις ἀτμόσφαιρα ἐπέτρεψε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῶν νεκρῶν αὐτῶν ἡπείρων· κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα χορτοφάγα μαστοφόρα, χαρακτηριστικὰ τῶν ὁποίων εἶδη εἶνε τὰ ἀναπλοθῆρια καὶ τὰ παλαιόθηρια.

Μετὰ τὴν παλαιοθηριακὴν γενεάν, ἥτις ἀπέτελε τὴν τρίτην ζῶσαν δημιουργίαν, ἐπηκολούθησαν τὰ πρῶτα σαρκόθωρα καὶ νέαι γενεαὶ χορτοφάγων, ἐξ ὧν τοῦ; μύμουθ καὶ τοῦ; μαστό-

δοντας δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὰ μᾶλλον ἐξοσημείωτα· μετ' αὐτὰ δὲ μόνον ἐπηκολούθησε ἡ γενεαλογία ἡ περιλαμβανούσα τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ εἶδη τὰ καὶ σήμερον ὑπάρχοντα.

Ἡ διαδοχὴ δὲ ὄλων αὐτῶν τῶν διαφορῶν γενεαλογιῶν, εἶνε μία πληρεστάτη ἀπόδειξις ἐπίσης τῆς κατ' ἀνάγκην θνητότητος καὶ ἀναγεννήσεως ὄλων τῶν ἐν ζωῇ ὄντων.

Ῥίψαντες τὸ ταχὺ αὐτὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὅλου τῶν δημιουργημάτων, ἅτινα κατέφκησαν καὶ κατοικοῦσιν ἀκόμη τὴν σφαιρὰν μας, δὲν θ' ἀσχοληθῶμεν πλέον, εἰμὴ μόνον διὰ τὰ ἐξ αὐτῶν περικεισμένα ὑπὸ νοημοσύνης καὶ ἰδιοαιτέρως περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αἱ σκέψεις μας ἀποκλειστικῶς θὰ περιορισθῶσιν ἐπὶ τῆς ἀύλου αὐτῆς ἀρχῆς, ἥτις πράγματι ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΓΗ ΜΑΣ

Λέγομεν συνήθως, ὅτι εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους ἡ γῆ, ἀπὸ ἐξετέλεσι τὴν περὶ τὸν ἥλιον στροφὴν της, ἐπανερχεται εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Καὶ ὅμως τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν εἶναι τὸ ἀκριβῶς μαθηματικὸν σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ διαστήματος, ὅπου εὐρίσκετο πρὸ 365 ἡμερῶν 5 ὥρων 24' κτλ., διότι ἡ Γῆ δὲν ἐκτελεῖ μίαν μόνον κίνησιν, ἀλλ' ὑφίσταται καὶ πλείους ἄλλας, παρασυρομένη μεθ' ὄλων τῶν σωμάτων τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος ὑπὸ τοῦ Ἥλιου, ἐπηρεαζομένη δὲ καὶ ἐκ τῆς ἑλξῆς τῶν μεγάλων πλανητῶν.

Ἡ περὶ τὸν ἥλιον στροφὴ ἐκτελεῖται μὲ ταχύτητα 29,600 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον ἢ 1778 χιλιομέτρων κατὰ λεπτόν καὶ 106,700 χιλιομέτρων ἐν μιᾷ ὥρᾳ. Εἰς τὸ τέλος ἐνός ἔτους ἡ Γῆ ἔχει διατρέξει 936,000,000 χιλιομέτρων ἢ 244,000,000 λευγῶν. Ὡς ἐκ περιστοῦ δὲ στρέφεται καὶ περὶ τὸν ἄξονά της ἐντὸς 23 ὥρων, 56' καὶ 4". Ἡ ταχύτης τῆς περιστροφικῆς ταύτης κινήσεως φθάνει τὸν μέγιστον αὐτῆς βαθμὸν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐπὶ παρά τοὺς πόλους βαθμιαίως ἐλαττοῦται, οὕσα ἴση τῷ μηδενί εἰς τὸ μαθηματικὸν σημεῖον τοῦ πόλου. Ἔνεκα τῆς κινήσεως ταύτης πᾶς κάτοικος τοῦ ἰσημερινοῦ παραύρεται εἰς τὸ διάστημα μετὰ ταχύτητος 465 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον, ἥτοι πολὺ ταχύτερον σφίριος τηλεβόλου. Εἰς τὰ ἡμέτερα πλάτη ἢ ταχύτης αὕτη εἶναι περὶ τὰ 310 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον.

Ἐκ τῶν ἄλλων κινήσεων τῆς Γῆς αἱ σπουδαιότεραι εἶναι ἡ προήγησις τῶν ἰσημερινῶν, ὀφειλομένη εἰς περιφερικὴν ταλάντωσιν τοῦ γήινου ἄξονος, ἡ βραδεία παραλλαγὴ τοῦ ἐπιπέδου τῆς κλίσεως τῆς ἐκλειπτικῆς, ἡ ἐντὸς 21000 ἐτῶν συντελουμένη μετάθεσις τῆς γραμμῆς τῶν ἀψίδων καὶ ἄλλαι. Ὡστε ἡ γῆ πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ εἶναι ἀκίνητος, ὡς φαίνεται.

Ἐὰν ἐκτελέσωμεν τὸν γύρον τῆς Γῆς διατρέχοντες ἕνα μεσημβρινόν, διανύομεν 40 ἑκατομμύρια μέτρων, ἐκτελεῖντες ὅμως τὸν γύρον τοῦ ἰσημερινοῦ διανύομεν 40,076,625 μέτρα, καὶ τοῦτο διότι ἡ Γῆ εἶναι πεπλατυσμένη περὶ τοὺς πόλους, ἐξωγκωμένη δὲ περὶ τὸν ἰσημερινόν. Προχωροῦντες βορειότερον ἔχουμε νὰ διανύσωμεν ὀλιγώτερον διάστημα διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν ἕνα ὁλόκληρον γύρον τῆς Γῆς. Εἰς γύρος τοῦ παραλλήλου τῆς Πετροπόλεως ἰσοδυναμεῖ πρὸς διάστημα 20,089,800 μέτρων. Εἰς τὸν Παγωμένον Ὀκεανὸν ὁ γύρος τοῦ παραλλήλου ἔχει μόνον 6,982,560 μ.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι 510,082,000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ὁ δὲ ὄγκος αὐτῆς 1,083,260,000,000 κυβικῶν χιλιομέτρων. Τὸ μέσον αὐτῆς εἰδικὸν βάρος εἶναι 550. Τὸ βάρος λοιπὸν τῆς Γῆς ἀνέρχεται εἰς τὸν καταπληκτικὸν ἀριθμὸν τῶν 5,957,930,000,000 πεντακισεκατομμυρίων χιλιογράμμων!

Ἄμεσος συνέπεια τῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορᾶς τῆς Γῆς εἶναι αἱ ὥραι τοῦ ἔτους καὶ ἡ μετ' αὐτῶν σχετιζομένη μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τροχιά τῆς Γῆς δὲν εἶναι κυκλικὴ ἀλλ' ἑλλειψοειδῆς, αἱ ὥραι δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν διάρκειαν. Εἶναι ἀληθές ὅτι κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος ἡ Γῆ διανύει ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ τῆς τροχίας της, κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα τὸ ἔτερον ἥμισυ. Ἀλλὰ τὰ ἡμίση ταῦτα δὲν διανύονται μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος ὡς ἐκ τῆς ἐκκεντρότητος (ἑλλειψοειδοῦς σχήματος) τῆς τροχίας τῆς Γῆς (νόμος τῶν τομέων). Τὸ ἔαρ διαρκεῖ σήμερον 92 ἡμέρας καὶ 21 ὥρας κατὰ μέσον ὄρον, τὸ θέρος 93 ἡμέρας καὶ 14 ὥρας, τὸ φθινόπωρον 89 ἡμέρας καὶ 19 ὥρας καὶ ὁ χειμῶν 89 ἡμέρας μόνον.

Τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος ὁμῶς διαρκοῦσιν 186 ἡμέρας καὶ 11 ὥρας, ἐνῶ τὸ φθινόπωρον καὶ ὁ χειμῶν μόνον 178 ἡμέρας καὶ 19 ὥρας. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δέον ν' ἀντιστραφῶσι διὰ τὸ νότιον ἡμισφαίριον.

Ἡμεῖς λοιπὸν οἱ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἔχομεν 8 ἡμέρας καλοκαιρίας περισσότερον. Τοῦτο ὅμως δὲν θὰ διαρκῆσῃ αἰώνως. Μετὰ πάροδον πολλῶν ἑκατονταετηρίδων τὰ πράγματα θ' ἀντιστραφῶσι, διότι ὡς ἐκ τῆς παραλλαγῆς τῆς κλίσεως τοῦ γήινου ἄξονος καὶ ὡς ἐκ τῆς παραλλαγῆς τοῦ ἑλλειψοειδοῦς σχήματος τῆς τροχίας τὴν

εὐνοϊαν ταύτην τοῦ Ἥλιου θὰ ἔχη τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Περὶ τὸ 1250 μ. Χ. ἡ διάρκεια τοῦ φθινοπώρου ἦτο ἴση πρὸς τὴν τοῦ χειμῶνος, ἡ δὲ τοῦ ἔαρος ἴση πρὸς τὴν τοῦ θέρους.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ταξειδῶτης διερχόμενος ἀγρὸν ἐν Ἀμερικῇ εἶδε γέροντα καθήμενον ἐπὶ βίβης δένδρου· καὶ τὸν ἠρώτησε.

— Πῶς πᾶν' τὰ πράγματα;

— Ἀρκετὰ καλὰ. Εἶχα νὰ κόψω μερικὰ δένδρα, ἀλλ' ἐφόσθη δυνάτος ἄνεμος καὶ τὰ ἔρριψε, ἐγὼ δὲ ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸν κόπον νὰ τὰ κόψω.

— Πολὺ εὐχάριστα.

— Ὡ ναί. Κατόπιν ἔπεσε καὶ ἕνας κεραυνὸς καὶ ἔκαυσε τὰ φύλλα τῶν καὶ μὲ ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν κόπον νὰ τὰ καύσω, ἐγὼ.

— Θαυμάσια. Τώρα δὲ τί κίνεῖς ἐδῶ.

— Περιμένω νὰ γείνη κανένας σεισμὸς διὰ νὰ ζετιναχθοῦν ἀπὸ τὴν γῆν ἡ πατάτες.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Τὰ πάντα γίνονται κατ' ἀνάγκην· ἐν τῇ φύσει οὔτε καλὸν ὑπάρχει οὔτε κακόν. *Σπινόζας.*

Ἡ συζήτησις πολλάκις εἶνε ἔνδειξις ἀμοιβαίας δυσπιστίας. *Κουζέν.*

Ὡς σύζυγον πρέπει νὰ ἐκλέγῃς μόνον τὴν γυναῖκα, ἣν θὰ ἐξέλεγες ὡς φίλον ἂν ἦτο ἀνὴρ. *Ζουμπέρ.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Δίκη Σκύλου.

Μηχανικός τις ἐν Πράγᾳ, δηχθεὶς ἀπὸ σκύλου, ἐκίνησεν ἀγωγὴν ἀποζημιώσεως κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ζῴου. Ὁ δικηγόρος τοῦ ἐναγομένου ἀπήτησε νὰ παρασταθῇ ὡς μάρτυς ὁ σκύλος διὰ νὰ διαπιστωθῇ ἂν τὸ τετράποδον ἦτο τῷ ὄντι χαρακτῆρας κακοῦ ἢ ἂν ἐν καιρῷ νυκτός ἐπέτεθη κατὰ τοῦ ἐνάγοντος, θεωρήσας αὐτὸν ὑποπτον ἢ εὐρεθεὶς εἰς κατάστασιν ἀμύνης. Εἰς κτηνίατρος προσκληθεὶς ὡς πραγματογνώμων ἐγνωμολόγησεν εὐνείκως ὑπὲρ τοῦ σκύλου καὶ ἵνα διαπιστώσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν του προέβη εἰς πειράματα ἐπὶ τοῦ ζῴου ἐντὸς τῆς δικαστικῆς αἰθού-

σης. Προσπάθησε δηλαδή κτυπῶν καὶ παρενοχλῶν τὸν σκύλον νὰ τὸν ἐρεθίσῃ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινε ἀτάραχος καὶ ἐπὶ τέλους ἐκρύβη ὑποκάτω ἐνὸς θρανίου. Ὁ ἐνάγων ἀντέταξε τότε ὅτι ὁ σκύλος ἐφαίνετο φρόνιμος, διότι πρῶν ἦτο ὁ κύριός του, ἀλλ' ὅτι θὰ ἦτο πολὺ διάφορος ἂν ἦθελεν ἀφεθῆ μόνος. Ὁ πρόεδρος ἐδέχθη καὶ τὴν πρότασιν ταύτην. Ὁ καλὸς σκύλος δὲν ἐβλάψεν κανένα, προσκληθεὶς μάλιστα πρὸς τὴν ἔδραν τοῦ πρῶτου, ἐπλησίασεν ἡμερὸς σείων τὴν οὐρὰν τοῦ ἐνώπιον τῶν μικτῶν. Οἱ θεαταὶ ἐχειροκρότησαν καὶ ὁ σκύλος ἐκέρδησε τὴν δίκην. Τὸ δικαστήριον ἀνεγνώρισεν ὅτι ἐδάγκασε τὸν ἐναγόμενον εὐρεθεὶς εἰς θέσιν ἀμόνης.

Παιδίον . . . 24 ἐτῶν

Τὴν προσοχὴν τῶν ἀμερικανικῶν φυσιολόγων ἐλκύει ἀπὸ πολλοῦ ἢ μικρὰ πόλις Γάδνυρ, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ἰνδιάνας, ὅπου ὑπάρχει ἐν ἑκτακτῶν ἀνθρωπολογικῶν φαινόμενον. Τοῦτο δὲ εἶναι νέος, ὁ ὁποῖος καίτοι ἔχει ἡλικίαν 24 ἐτῶν, δὲν εἶναι ὅμως περισσώτερον ἀναπτυγμένος κατὰ τὸ σῶμα ἢ ἐν παιδίον πενταετές. Κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ οὐδὲν ἐδείκνυε σημεῖον φυσιολογικῆς ἀνωμαλίας, καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ πρέσβαινε κανονικῶς μέχρι τοῦ πέμπτου ἔτους. Ἐκτοτε ὅμως ἡ φυσικὴ καὶ διανοητικὴ αὐξήσις κατέστη τόσον βραδεία, ὥστε ἐκτελεῖται εἰς βαθμὸν ὀκτώκις μικρότερον ἢ εἰς πάντα ἄλλον ἄνθρωπον. Ὁ ἰατρός ὁ ὁποῖος ἐξήτασεν ἐπὶ δώδεκα ὀλοκλήρους μῆνας τὸν νέον, βεβαίωσεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ ζήτῃ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας. Τὴν πρόρρησιν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰατροῦ στηρίζει εἰς τὸ γεγονός ὅτι αἱ χημικαὶ ἀλλοιώσεις ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτοῦ ἀπαιτοῦσιν ἐξάκις περισσώτερον χρόνον ἢ εἰς πᾶν ἄλλο κανονικὸν σῶμα ἀνθρώπου. Ὅταν φθάσῃ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν εἴκοσι ἐτῶν, θὰ ἔχῃ τότε τὴν ἀνάπτυξιν ἀνθρώπου εἰκοσαετοῦς, καὶ μόλις εἰς τοιαύτην ἡλικίαν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ στρατιωτικὰ καθήκοντα τοῦ ἀμερικανοῦ πολίτου.

Σιέχ. Κίν, Κίν

Ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ τῆς Ἀμερικῆς ἀπεβίβασθη πρὸ τινος μικρὰ Κινέζα ὀνόματι Σιέχ, Κίν, Κίν, ἣτις προτίθεται ν' ἀκολουθήσῃ ἐπὶ ἐξασίαν τὰ πανεπιστημιακὰ μαθήματα τῆς πόλεως ταύτης. Ἀλλὰ ἡ νέα ἐκ Κίνας σπουδαστρία ἔχει ἰδανικὰ πολὺ διάφορα καὶ ὑπέρτερα ἢ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ συνήθους διδακτικοῦ πτυχίου.

Ἡ Σιέχ, Κίν, Κίν εἶναι μόλις δεκαεπταετής. Ἐγεννήθη ἐν Μακάφ, καὶ ὁ πατήρ τῆς Σιέ Τσοουέν, εἰς τῶν πλουσιωτέρων ἐμπόρων διατηρεῖ ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τοὺς Εὐρωπαίους. Ἡ νεαρὰ Κινέζα δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἑκτακτῶν· οἱ τρόποι τῆς εἶναι ἀπλοῖ καὶ ἡ ἀμερικανικὴ τῆς περιβολὴ ἐκ τῶν μετριωτέρων καὶ τίποτε τὸ ἐλκύνον ἐπ'

αὐτῆς τὴν προσοχὴν. Ἐχει μέγα στόμα, τὴν ρίνα ἀρκετὰ χονδρὴν, καὶ ἀνάστημα μικρότερον τοῦ μετρίου.

Μόνον ἡ ἰδιάζουσα λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν τῆς προδίδει ἑκτακτῶν νοημοσύνην καὶ σταθερὰν ἀπόφασιν. Συνοδεύεται ὑπὸ τινος θείου τῆς εἰς ὅλα τὰ δαιμόσια μέρη ὅπου παρευρίσκειται καὶ λαμβάνει σημειώσεις δι' αὐτήν, διότι εἶναι εἰδήμων τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης.

Ἀστυνομικοὶ σκύλοι.

Δοκιμαὶ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐξετελέσθησαν ἐσχάτως ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐν Γόνδα τῆς Γαλλίας πρὸς διαπίστωσιν τοῦ μέτρου τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας εἶναι ἱκανοὶ νὰ προσφέρωσι σκύλοι γυμνασθέντες ὅπως σπεύδωσιν εἰς βοήθειαν ἀστυνομικῶν πρακτόρων. Δοθέντος διὰ σάλπιγγος τοῦ σημείου τοῦ κινδύνου, κατέφθασαν ἐντὸς ἐνὸς λεπτοῦ τρεῖς σκύλοι ἀπολυθέντες ὑπὸ φυλάκων ἀγρυπνούτων εἰς σταθμοὺς κειμένους εἰς ἀπόστασιν 12—15 λεπτῶν. Οἱ ἀστυνομικοὶ φύλακες ἐφθασαν πέντε σχεδὸν λεπτὰ μετὰ τοὺς σκύλους. Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι ἀστυνόμος ζητήσας βοήθειαν θὰ ἔχῃ ἐντὸς ἐνὸς λεπτοῦ τρεῖς βοηθοὺς ἱκανοὺς νὰ ἐμπνεύσωσι τὸν φόβον. Ὁ πρῶτος τῶν σκύλων ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ ἄλλος ἔσπευσε νὰ ἐρευνᾷ ἐντὸς τῶν δασῶν καὶ ὁ τρίτος ἀνήλθεν εἰς ὕψωμα ζητῶν πάντοῦ ν' ἀνακαλύψῃ τὸν ἐχθρόν.

Τηλετυπογραφικὴ

Ἐπενοήθησαν, ὡς γνωστόν, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μηχανικὰ συνθετήρια τῆς τυπογραφίας, διὰ τῶν ὁποίων ὁ στοιχειοθέτης ἀντὶ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τῆς κυψέλης τοῦ τὰ διάφορα τυπογραφικὰ στοιχεῖα, κινεῖ ἀπλῶς ἐν μηχανήμα ὅμοιον πρὸς τὴν γραφομηχανήν. Τοιοῦτοτρόπως σχηματίζονται αἱ μικραὶ πλάκες, διὰ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἡ τυπογραφικὴ σελίς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς παρισίνης Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ὁ κ. Δ. Ἀρσαμβὸλ ἐξέθεσεν εἰς τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ λεπτομερῶς τὰ πλεονεκτήματα νέου τοιοῦτου τυπογραφικοῦ μηχανήματος. Τὸ νέον σύστημα ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον ὅτι λειτουργεῖ διὰ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ, ἐπομένως ἡ τυπογραφικὴ διὰ τούτου ἐργασία ἐκτελεῖται ἀσυγκρίτως ταχύτερα ἢ διὰ τῶν προηγουμένων μηχανημάτων. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μὴδὲν ἀπέναντι ἄλλου σπουδαιότερου προσόντος τῆς νέας μηχανῆς. Ὑπάρχει ἰδιαιτέρα ἐν αὐτῇ συσκευή, ἣτις καλεῖται τηλετυπογραφικὴ, διὰ τῆς ὁποίας εἶνε δυνατόν νὰ ἐπαναληθῇ εἰς πᾶσαν ἀπόστασιν ἡ ἡλεκτροτυπογραφικὴ ἐργασία. Ἐκτελεῖται ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐξ ἀποστάσεως καὶ ἐν ἀνάγκῃ εἰς διαφόρους πόλεις ἢ συνθετικὴ ἐργασία τοῦ αὐτοῦ κειμένου.